

Podstawy prawa karnego wykonawczego zajęcia nr 2

*Warunki bytowe skazanych, środki
oddziaływania penitencjarnego,
postępowanie z wybranymi grupami
skazanych*

rok akademicki 2023/2024

**dr Aleksandra Polak-
Kruszyk**

**Uniwersytet
Wrocławski**

**Wydział Prawa,
Administracji i Ekonomii**

KATEDRA PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO

Warunki bytowe skazanych

Wprowadzenie:

- ▶ **Art.102 pkt 1 k.k.w.** stanowi, iż skazany ma prawo do odpowiedniego, ze względu na zachowanie zdrowia, wyżywienia, odzieży, warunków bytowych, pomieszczeń oraz świadczeń zdrowotnych i odpowiednich warunków higieny.
- ▶ Wszystkie wskazane w przytoczonym przepisie elementy, mają odzwierciedlenie w jakości życia osadzonego w zakładzie karnym.
- ▶ Dodatkowo warunki bytowe jakie panują w jednostce penitencjarnej wpływają na poczucie własnej godności skazanych, którzy przebywają w nich niekiedy resztę swojego życia.

Do warunków bytowych osób pozbawionych wolności zalicza się przede wszystkim:

- ▶ pomieszczenia mieszkalne
- ▶ wyżywienie i odzież (które są im udostępniane)

Minimalna norma mieszkalna

- ▶ Obecnie obowiązujący kodeks karny wykonawczy w art. 200 § 2 i 2a określił, **że minimalna norma mieszkalna na jednego osadzonego powinna wynosić nie mniej niż 3 m².**
- ▶ **W sytuacjach wyjątkowych** (np. klęski żywiołowej, ogłoszenia na terenie położenia zakładu karnego lub aresztu śledczego stanu zagrożenia epidemiologicznego lub stanu epidemii, konieczności zapobieżenia wystąpieniu innego zdarzenia stanowiącego bezpośrednio zagrożenie dla bezpieczeństwa skazanego albo bezpieczeństwa zakładu karnego lub aresztu śledczego albo zapobieżenia skutkom takiego zdarzenia) **może być ona obniżona do 2 m²**
- ▶ Polska więziennictwo od dziesiątków lat zmaga się z problemem przeludnienia. Oznacza to, że izolowanych sprawców jest więcej niż dostępnych miejsc. Ustalona norma jest w znaczeniu ogólnokrajowej średniej statystycznej przestrzegana, ale nie oznacza to, że w poszczególnych zakładach karnych jej się nie narusza.

Cele mieszkalne są jedno – lub wieloosobowe.

Minimalna norma mieszkalna

- W jednej z monografii (A. Nawój, Przeludnienie więzień w Polsce – przyczyny, następstwa i możliwości przeciwdziałania, Łódź 2013, s. 355) pojawił się postulat, aby stan przeludnienia liczyć od 90% zaludnienia więzień w ujęciu średniej krajowej
- Wizytacje CPT w Polsce kończą zalecenia, aby przystępującą normę mieszkaniową zwiększyć przynajmniej do 4 m².
- Polska należy do kilku krajów europejskich o najniższej normie mieszkaniowej przypadającej na jednego więźnia (np. Francja – 11 m²)

Minimalna norma mieszkalna

Art. 110 § 4a. Do powierzchni w celi mieszkalnej, o której mowa w § 2 zdanie pierwsze, § 2a i 2b, nie wlicza się wnęki okiennej i wnęki grzejnikowej, a także powierzchni znajdującej się poza kratami wewnętrznymi oraz wydzielonych kącików sanitarnych

Na czerwono
Nowość od 1.01.2023 r.

Warunki bytowe skazanych

Dodatkowo:

- ▶ Każda z cel mieszkalnych jest wyposażona w sprzęt kwaterunkowy, tj. **łóżka, stoły, ławki lub taborety, szafki i inne sprzęty.**
- ▶ Z uwagi na występujące zagęszczenie nie zawsze można ustawić je zgodnie z normami. Za zgodą dyrektora zakładu karnego wyposażenie celi **może być uzupełnione o sprzęt audiowizualny, komputerowy i inne przedmioty, które m.in. podnoszą estetykę cel.**
- ▶ Czynności fizjologiczne są dokonywane przez pozbawionych wolności albo w łazienkach poza celami, albo w częściowo już zabudowanych kąciakach sanitarnych w obrębie celi.
- ▶ **Art. 102 pkt. 1 KKW:** Skazany ma prawo w szczególności do: [odpowiedniego ze względu na zachowanie zdrowia wyżywienia, odzieży, warunków bytowych, pomieszczeń oraz świadczeń zdrowotnych i odpowiednich warunków higieny.](#)

Wyżywienie skazanych

Podstawowe unormowanie dotyczące wyżywienia osób pozbawionych wolności reguluje

art. 109 pkt. 1 KKW

Art. 109 pkt. 1 KKW: Skazany przebywający w zakładzie karnym lub areszcie śledczym otrzymuje:

- ▶ 3 razy dziennie napój i posiłki o odpowiedniej wartości odżywczej, w tym co najmniej jeden posiłek gorący, z uwzględnieniem rodzaju wykonywanej pracy i wieku skazanego, a w miarę możliwości także wymogów religijnych i kulturowych.
- ▶ Skazany, którego stan zdrowia tego wymaga otrzymuje wyżywienie według wskazań lekarza

Normy kaloryczne

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 lutego 2016 r. w sprawie wyżywienia osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych normy kaloryczne dla skazanych wynoszą:

- ▶ dla osób w wieku do ukończenia 18 lat – **nie mniej niż 2800 kcal**
- ▶ dla osób pozostałych pozbawionych wolności – **nie mniej niż 2600 kcal**
- ▶ Dodatkowe normy- nie mniej niż 1000 kcal otrzymują skazani zatrudnieni w szczególnie uciążliwych warunkach.
- ▶ Odrębne diety są przyznawane chorym, w tym cukrzykom, o czym decyduje lekarz.

Normy kaloryczne

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 lutego 2016 r. w sprawie żywienia osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych normy kaloryczne dla skazanych wynoszą:

- ▶ Skazany, przebywający poza zakładem karnym lub aresztem śledczym, który bierze udział w szczególności w czynnościach procesowych lub innych czynnościach wymagających konwojowania, a któremu ze względów technicznych lub organizacyjnych nie można dać gorącego posiłku, a zwłaszcza w przypadku braku możliwości wydania posiłku w godzinach ustalonych w porządku wewnętrznym zakładu karnego - **otrzymuje żywienie w postaci suchego prowiantu o odpowiedniej wartości odżywczej i napój, z uwzględnieniem wieku skazanego, a w miarę możliwości także wymogów religijnych i kulturowych**

Wyżywienie skazanych

Jak mógłby wyglądać przykładowy jadłospis w więzieniu?

- ▶ **Śniadanie:** zupa mleczna, kilka kromek chleba, margaryna, ser, wędlina, kawa
- ▶ **Obiad:** zupa jarzynowa, gulasz, ziemniaki (ewentualnie ryż lub kasza), surówka
- ▶ **Kolacja:** pieczywo, margaryna, kiełbasa, herbata

Odzież, bielizna, artykuły zapewniające higienę

Art. 111 § 1 k.k.w.

- ▶ Skazany otrzymuje do użytku, z zakładu karnego, odpowiednią do pory roku odzież, bieliznę oraz obuwie, o ile nie korzysta z własnych.
- ▶ Skazanemu zapewnia się warunki niezbędne do utrzymania higieny osobistej, w szczególności otrzymuje on od zakładu karnego pościel oraz inne środki do utrzymania higieny i czystości w celi.
- ▶ Są to obligatoryjne świadczenia ze strony administracji na rzecz skazanego

Środki oddziaływania penitencyjnego

Uniwersytet
Wrocławski

Wydział Prawa,
Administracji i Ekonomii

KATEDRA PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO

Oddziaływanie penitencjarne

Osiągnięcie celu wykonywania kary pozbawienia wolności realizowane jest za pomocą zindywidualizowanego oddziaływania na skazanych. Służą temu narzędzia określone mianem środków oddziaływania penitencjarnego

- ▶ Oddziaływanie penitencjarne jest to zespół stosowanych w zakładzie środków i metod zmierzających do wzbudzenia w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanych postaw, a więc służących realizacji celu kary pozbawienia wolności
- ▶ Zakres tych działań uzależniony jest od systemu wykonywania kary pozbawienia wolności, rodzaju oraz typu zakładu karnego
- ▶ Ustawodawca zawarł nakaz prowadzenia oddziaływania penitencjarnego w formie zindywidualizowanych działań dostosowanych do psychofizycznych właściwości poszczególnego skazanego, a także wobec grupy skazanych. Indywidualizacja środków oddziaływania penitencjarnego ma fundamentalne znaczenie, gdyż zwiększa szanse uzyskania pożądanych efektów wychowawczych.

Środki oddziaływania penitencjarnego

Do najważniejszych środków oddziaływania penitencjarnego możemy zaliczyć:

Zatrudnienie
Nauczanie
Zajęcia kulturalno-oświatowe
Kontakty z rodziną i światem zewnętrznym
Środki terapeutyczne
System kar i nagród

Zatrudnianie skazanych

Zatrudnienie skazanych jest najwcześniej stosowanym środkiem aktywizacji więźniów (we współczesnych systemach penitencjarnych uważany za najpowszechniejszy sposób oddziaływania).

Do najważniejszych funkcji zatrudnienia skazanych należy zaliczyć:

- zaspokajanie psychicznie odczuwanej potrzeby aktywności i ruchu, mającej znaczenie w podtrzymywaniu życiowej kondycji osób pozbawionych wolności
- wzmocnienie lub nabycie nawyku pracy
- podniesienie umiejętności zawodowych lub też uzyskanie ich w trakcie pracy, w połączeniu ze szkoleniem zawodowym
- uzyskanie korzyści ekonomicznych dla skazanego i jego rodziny, pomnażanie produkowanych dóbr i usług oraz w celu spłacania prawnie ustalonych zobowiązań

Zatrudnianie skazanych

Zatrudnienie skazanych jest najwcześniej stosowanym środkiem aktywizacji więźniów (we współczesnych systemach penitencjarnych uważany za najpowszechniejszy sposób oddziaływania).

Art. 116 § 1 pkt 4:

- Skazany ma obowiązek przestrzegania przepisów określających zasady i tryb wykonywania kary, ustalonego w zakładzie karnym porządku oraz wykonywania poleceń przełożonych i innych osób uprawnionych, a w szczególności:
- 4) wykonywania pracy, jeżeli przepisy szczególne, także wynikające z prawa międzynarodowego, nie przewidują zwolnienia od tego obowiązku, oraz wykonywania prac, o których mowa w art.123a § 1;

Zatrudnieniu skazanych poświęcono Oddział 5 k.k.w. :

1. Skazanemu zapewnia się w miarę możliwości świadczenie pracy.
2. Skazanego zatrudnia się na podstawie skierowania do pracy albo umożliwia się skazanemu wykonywanie pracy zarobkowej w ramach umowy o pracę, umowy zlecenia, umowy o dzieło, umowy o pracę nakładczą lub na innej podstawie prawnej.
3. Zatrudnienie skazanego następuje za zgodą i na warunkach określonych przez dyrektora zakładu karnego, zapewniających prawidłowy przebieg odbywania kary pozbawienia wolności.

Zatrudnianie skazanych

Zatrudnieniu skazanych poświęcono Oddział 5 k.k.w. :

1. Nieprzestrzeganie przez skazanego lub podmiot zatrudniającego warunków zatrudnienia, określonych przez dyrektora zakładu karnego, stanowi **podstawę cofnięcia zgody**.
O cofnięciu zgody powiadamia się pisemnie skazanego i podmiot zatrudniającego.
2. Dyrektor zakładu karnego może cofnąć zgodę na zatrudnienie skazanego lub wykonywanie przez niego pracy zarobkowej z przyczyn związanych z funkcjonowaniem zakładu karnego, a zwłaszcza z jego bezpieczeństwem.
O cofnięciu zgody powiadamia się pisemnie skazanego oraz podmiot zatrudniającego.
3. Art. 121 § 6 - Orzeczenie o istnieniu albo braku przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania pracy wydaje lekarz
4. Z wykonywania pracy można zwolnić skazanego kształcącego się lub z innych ważnych powodów.
5. W stosunku do skazanych pracujących, w zakresie nieuregulowanym w KKW, stosuje się przepisy prawa pracy.

Zatrudnianie skazanych

Zatrudnieniu skazanych poświęcono Oddział 5 k.k.w. :

6. W stosunku do skazanych zatrudnionych na podstawie skierowania do pracy nie stosuje się przepisów prawa pracy, z wyjątkiem przepisów dotyczących czasu pracy oraz bezpieczeństwa i higieny pracy.
7. Skazany na karę dożywotniego pozbawienia wolności odbywający karę w zakładzie karnym typu zamkniętego może wykonywać pracę wyłącznie na terenie zakładu karnego.
8. Przy kierowaniu do pracy uwzględnia się w miarę możliwości zawód, wykształcenie, zainteresowania i potrzeby osobiste skazanego.

Jeżeli skazanego zatrudnia się na podstawie skierowania do pracy, zatrudnienie przy pracach szkodliwych wymaga jego pisemnej zgody.

9. Pracę zapewnia się przede wszystkim skazanym zobowiązanym do świadczeń alimentacyjnych, a także mającym szczególnie trudną sytuację materialną, osobistą i rodzinną.
10. Skazanego instruuje się o sposobie wykonywania przydzielonej pracy, szkoli w zakresie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, przepisów przeciwpożarowych i obsługi maszyn i urządzeń, a także zapoznaje z podstawowymi zasadami i normami pracy oraz zasadami wynagradzania za pracę.
11. Skazany jest zobowiązany pracować sumiennie i wydajnie, przestrzegać dyscypliny i regulaminu pracy, przepisów porządkowych, przeciwpożarowych oraz BHP, a także dbać o porządek w miejscu pracy jak również o stan obsługiwanych urządzeń.

Wynagrodzenie

Praca skazanego jest odpłatna, z zastrzeżeniem art. 123a (prace porządkowe- w wymiarze nieprzekraczającym 90 godzin miesięcznie, skazanemu nie przysługuje wynagrodzenie)

- Zasady wynagradzania za pracę ustala się w porozumieniu zawieranym przez dyrektora zakładu karnego lub w umowie zawieranej przez skazanego.
- Przy skierowaniu skazanego do prac administracyjno – porządkowych na terenie zakładu karnego, wynagrodzenie za pracę ustala dyrektor zakładu karnego.
- Wynagrodzenie przysługujące skazanemu zatrudnionemu w pełnym wymiarze czasu pracy ustala się w sposób zapewniający osiągnięcie kwoty co najmniej minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalanego na podstawie czasu pracy lub wykonaniu pełnej miesięcznej normy pracy.
- W wypadku przepracowania niepełnej miesięcznej normy czasu pracy lub niewykonania pełnej miesięcznej normy pracy wynagrodzenie wypłaca się proporcjonalnie do ilości czasu pracy lub wykonanej normy pracy

Wynagrodzenie

Dodatkowo:

- W razie zatrudnienia skazanego w niepełnym wymiarze czasu pracy najniższe wynagrodzenie ustala się w kwocie proporcjonalnej do liczby godzin zatrudnienia, biorąc za podstawę kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę.
- Skazanemu przysługuje wynagrodzenie tylko za pracę wykonaną.
- Skazanemu przysługuje wynagrodzenie za czas niewykonywania pracy jedynie w wypadku, gdy był gotów do jej wykonania, a doznał przeszkód z przyczyn dotyczących podmiotu zatrudniającego.
- Skazanemu przysługuje wynagrodzenie za czas przestoju spowodowanego warunkami atmosferycznymi tylko wówczas, gdy tak stanowi porozumienie lub umowa.
- Z wynagrodzenia za pracę przysługującego skazanemu potrąca się 7% na cele Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej (np. pomoc osobom pokrzywdzonym przestępstwem) oraz 45% na cele Funduszu Aktywizacji Zawodowej Skazanych oraz Rozwoju Przywiąziennych Zakładów Pracy.

Z przypadającego skazanemu wynagrodzenia za pracę, po odliczeniu zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych, wolne jest w każdym czasie od egzekucji 60%.

Wynagrodzenie

123 a k.k.w.- Za prace porządkowe oraz pomocnicze wykonywane na rzecz jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, a także za prace na cele społeczne na rzecz:

- samorządu terytorialnego
- podmiotów, dla których organ gminy, powiatu lub województwa jest organem założycielskim
- państwowych lub samorządowych jednostek organizacyjnych
- spółek prawa handlowego z wyłącznym udziałem Skarbu Państwa lub gminy, powiatu lub województwa

W wymiarze nieprzekraczający 90 godzin miesięcznie, skazanemu nie przysługuje wynagrodzenie

Urlop/zwolnienie od pracy

Wymiar urlopu wypoczynkowego przysługującego skazanemu zatrudnionemu na podstawie umowy o pracę wynosi 18 dni roboczych.

- skazanemu zatrudnionemu odpłatnie na podstawie skierowania do pracy lub umowy o pracę nakładczą przysługuje po roku nieprzerwanej pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, zwolnienie od pracy przez okres 14 dni roboczych z zachowaniem prawa do wynagrodzenia
- a skazanemu zatrudnionemu nieodpłatnie – 14 dni zwolnienia od pracy bez prawa do wynagrodzenia
- skazany może zrzec się prawa do zwolnienia od pracy

Nauczanie

Wymiar urlopu wypoczynkowego przysługującego skazanemu zatrudnionemu na podstawie umowy o pracę wynosi 18 dni roboczych.

- Skazani są z reguły słabo wykształceni - wielu w ogóle nie ukończyło szkoły podstawowej i nie ma zawodu.
- W zakładach karnych prowadzi się nauczanie obowiązkowe- w zakresie szkoły podstawowej (kiedyś również w zakresie gimnazjum - teraz zostało to zmienione ze względu na zmiany w systemie oświaty i likwidację gimnazjów)
- A także umożliwia się nauczanie w zakresie ponadpodstawowym (ponadgimnazjalnym) i na kursach zawodowych.

Nauczanie

Zawodowe szkolenie kursowe może być w całości lub częściowo odpłatne (art. 130 § 1 k.k.w.)

- Zakład karny ma obowiązek prowadzenia nauczania, stosownie do możliwości i uzdolnień młodocianych skazanych.
- Pierwszeństwo w uzyskaniu możliwości objęcia nauczaniem w szkole ponadpodstawowej i na kursach zawodowych mają skazani, którzy nie mają wyuczonego zawodu albo po odbyciu kary nie będą mogli go wykonywać, a także nie ukończyli 21. Roku życia (art. 130 § 3 k.k.w.)

Nauczanie

- Skazanym nieposiadającym wystarczających środków pieniężnych udostępnia się nieodpłatnie podręczniki i pomoce naukowe (art. 130 § 4 k.k.w.)
- W wypadku zaistnienia poważnych przyczyn uniemożliwiających skazanemu realizację obowiązku nauczania możliwe jest czasowe zwolnienie go z realizacji tego obowiązku (art. 130 § 6 k.k.w.)

W zakładach karnych nie da się zorganizować sieci szkół - w związku z tym należy umożliwić skazanym pobieranie nauki poza zakładem:

- Taka możliwość dotyczy zakładów karnych typu półotwartego i otwartego (przepisy nie mówią o takiej możliwości w odniesieniu do typu zamkniętego ale też jej nie wykluczają)
- Skazani za zgodą dyrektora zakładu karnego mogą się uczyć w szkołach poza obrębem zakładu, jeżeli spełniają ogólnie obowiązujące wymagania w oświacie publicznej, zachowują się poprawnie oraz nie zagrażają porządkowi prawnemu (art. 131 §1 k.k.w.)
- Dyrektor może zezwolić na skazanemu na udział w konsultacjach i zdawanie egzaminów poza zakładem karnym jeżeli spełnia on powyższe warunki (art. 131 § 2 k.k.w.) nie dotyczy to jednak skazanych na karę dożywotniego pozbawienia wolności

Nauczanie

W uzasadnionych wypadkach skazany może na własny koszt, kształcić się w szkołach poza obrębem zakładu karnego za zgodą dyrektora

- Koszty takiego kształcenia mogą być, ze względu na szczególne okoliczności poniesione przez zakład karny

Nauczanie

Komisja penitencjarna, kwalifikując osadzonego do nauczania w określonym typie szkoły lub na kwalifikacyjnym kursie zawodowym, uwzględnia w szczególności:

1. Udokumentowaną dotychczasową naukę stanowiącą podbudowę programową konieczną do podjęcia nauki w wybranym typie szkoły lub semestrze nauki;
2. Motywacje i predyspozycje do nauki w odpowiednim typie szkoły;
3. Zalecenia zawarte w indywidualnym programie oddziaływania;
4. Zalecenia wynikające z przeprowadzonych badań psychologicznych, o ile takie badania zostały przeprowadzone;
5. Ogólny stan zdrowia oceniony przez lekarza zatrudnionego w więziennej służbie zdrowia;
6. Termin warunkowego przedterminowego zwolnienia lub końca kary;
7. Dotychczasowy staż pracy osadzonego w wybranym zawodzie;
8. Zgodność wybranego przez osadzonego typu szkoły i kierunku kształcenia z wykazem szkół i aktualnym, na dany semestr, wykazem kierunków kształcenia i semestrów nauki w szkołach;
9. Przeznaczenie jednostki penitencjarnej, przy której funkcjonuje szkoła wybrana przez osadzonego;
10. Konieczność zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w zakładzie

Nauczanie

- ▶ Osadzonych kwalifikuje się do nauczania w szkole lub na kwalifikacyjny kurs zawodowy, jeżeli czas pozostały do zakończenia odbywania kary nie jest krótszy niż okres trwania nauki w szkole lub na kwalifikacyjnym kursie zawodowym - z wyjątkiem skazanych objętych obowiązkiem nauki;
- ▶ Szczegółowe zasady nauczania w zakładach karnych zostały przedstawione w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 28.11.2016 r. w sprawie sposobu i trybu prowadzenia nauczania w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2004).

Zgodnie z § 12 rozporządzenia do nauczania kwalifikuje się:

1. Obligatoryjnie – osadzonych, którzy nie ukończyli 18. roku życia, zobowiązanych do realizacji obowiązku szkolnego i obowiązku nauki na podstawie ustawy o systemie oświaty;
2. Na wniosek działu penitencjarnego zakładu – osadzonych, którym w indywidualnym programie oddziaływania określono potrzebę nauczania; osadzonych, którzy wystąpili z prośbą o podjęcie nauki lub jej kontynuację w określonym typie szkoły lub na kwalifikacyjnym kursie zawodowym

Uprawnienia skazanego - Po roku nauki skazany może uzyskać 14-dniowy urlop

- ▶ Jeżeli nie ma on prawa do takiego urlopu z tytułu wykonywanej pracy, w ramach którego korzysta on z takich uprawnień i ulg, jakie w okresie urlopu przysługują skazanemu pracującemu.

Nauczanie

Komisja penitencjarna pozbawia możliwości nauczania w zakresie nieobjętym nauczaniem obowiązkowym w przypadkach:

1. Zachowań zagrażających bezpieczeństwu zakładu;
2. Odmowy uczęszczania do szkoły;
3. Stwierdzonych w opinii psychologicznej przeciwwskazań uniemożliwiających spełnienie przez osadzonego wymagań edukacyjnych;
4. Przerwy w nauce dłuższej niż 50 % czasu przewidzianego na realizację zajęć w semestrze, wynikającej z przewozu na polecenie sądu, prokuratury lub innych uprawnionych organów;
5. Przerwy w nauce dłuższej niż 50 % czasu przewidzianego na realizację zajęć w semestrze, wynikającej z niepowrotu z czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu;
6. Pogorszenia stanu zdrowia osadzonego wykluczającego możliwość uczestnictwa w nauczaniu;
7. Nieuzyskaniu promocji na wyższy semestr i braku możliwości jego powtórzenia (art. 131a k.k.w.)

Czas wolny

Zajęcia kulturalno-oświatowe

- Skazanym stwarza się warunki odpowiedniego spędzania czasu wolnego; w tym celu organizuje się zajęcia kulturalno-oświatowe, wychowania fizycznego i sportowe oraz pobudza aktywność społeczną skazanych (art. 135 § 1 k.k.w.)
- Działalność kulturalno – oświatowa, społeczna i sportowa ma niezwykle ważne znaczenie dla skazanych, bowiem pozwala im na wypełnienie wolnego czasu, ogranicza powstawanie drugiego życia więziennego, przeciwdziała deprywacji fizycznej i psychicznej skazanego, a także kształtuje pozytywne postawy i osobowości osadzonych
- W każdym zakładzie karnym prowadzi się wypożyczalnię książek i prasy dla skazanych oraz stwarza możliwość korzystania z urządzeń audiowizualnych w świetlicach i celach mieszkalnych (art. 135 § 2 k.k.w.)
- Skazanym można zezwolić na tworzenie zespołów w celu prowadzenia działalności kulturalnej, oświatowej, społecznej i sportowej - z tych względów można zezwolić na kontakty oraz współdziałanie z odpowiednimi stowarzyszeniami, organizacjami i instytucjami (art. 136 § 1 k.k.w.)

Wachlarz zajęć kulturalno-oświatowych jest niezwykle szeroki i obejmuje zarówno zajęcia artystyczne (sztuka, muzyka, teatr), jak i spotkania z ciekawymi ludźmi, udział w warsztatach ogólnorozwojowych, czy organizowanie seansów filmowych i kół zainteresowań

Spędzanie czasu poza zakładem

W znacznej mierze uzależnione jest od typu zakładu karnego.

- ▶ W zależności od typu zakładu, skazanym daje się mniejsze czy większe możliwości spędzania wolnego czasu poza zakładem.

W zakładach karnych typu otwartego i półotwartego:

- ▶ Skazani mogą brać udział w organizowanych przez administrację poza terenem zakładu karnego grupowych zajęciach z ww. zakresu
- ▶ Ponadto w zakładach typu otwartego- za zgodą dyrektora zakładu karnego możliwe jest również uczestniczenie indywidualne w ww. zajęciach

W zakładach karnych typu zamkniętego:

- ▶ Zajęcia organizuje się w obrębie zakładu karnego

Radio, telewizja, książki

Radio/ telewizja:

- ▶ Zakłady karne bardzo często prowadzą radiowęzeł - w którym audycje prowadzą sami skazani
- ▶ Zakłady organizują również możliwość oglądania programów telewizyjnych i seansów filmowych np. w świetlicach
- ▶ Dodatkowo skazani korzystają też bardzo często z własnych odbiorników radiowych i telewizyjnych oraz innego sprzętu

Biblioteki:

- ▶ W praktyce zakład karne prowadzą biblioteki - od lat liczebność księgozbiorów w zakładach karnych i aresztach śledczych przekracza 1 600 000 książek.
- ▶ Biblioteki są elementem zakładu karnego, a organizatorem biblioteki jest dyrektor zakładu karnego. W bibliotece mogą być zatrudnieni skazani
- ▶ Zasady korzystania z księgozbioru określone zostały w regulaminie biblioteki.
- ▶ Biblioteka w zakładzie karnym powinna dysponować lokalem odpowiednio zabezpieczonym i wyposażonym w niezbędny sprzęt biblioteczny oraz podręcznym warsztatem introligatorskim zapewniającym możliwość bieżącej konserwacji księgozbioru.

Zajęcia fizyczne i sport

Zajęcia z zakresu kultury fizycznej i sportu organizowane są m.in:

- ▶ W świetlicach;
- ▶ W halach sportowych;
- ▶ W salach sportowych;
- ▶ Na boiskach;
- ▶ Na placach spacerowych;
- ▶ W innych pomieszczeniach zakładu karnego przystosowanych do tego celu;
- ▶ W obiektach sportowych poza zakładem karnym

Mogą to być w szczególności:

- ▶ Ćwiczenia ogólnorozwojowe
- ▶ Gry zespołowe
- ▶ Gry i zabawy ruchowe

Zajęcia fizyczne i sport

Zakazane jest :

- ▶ Uprawianie sztuk walki
- ▶ Stosowanie środków sztucznie wspomagających rozwój tkanki mięśniowej

W zakładach karnych często prowadzi się siłownie :

Praktyki i posługi religijne

Zgodnie z KKW **każdy ma prawo do wykonywania praktyk religijnych i korzystania z posług religijnych** oraz bezpośredniego uczestniczenia w nabożeństwach odprawianych w zakładzie karnym w dni świąteczne i słuchania nabożeństw transmitowanych przez środki masowego przekazu, także do posiadania niezbędnych w tym celu książek, pism i przedmiotów (art. 106 § 1 k.k.w.)

- ▶ Skazany ma także prawo do uczestniczenia w nauce religii działalności charytatywnej i społecznej Kościoła do spotkań indywidualnych z duchownymi swojego Kościoła
- ▶ Duchowni mogą odwiedzać skazanych w pomieszczeniach w których przebywają (art. 106 § 2 k.k.w)
- ▶ Minister Sprawiedliwości określa w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady wykonywania praktyk religijnych i korzystania z posług religijnych.

Kontakty z rodziną i światem zewnętrznym

Obejmują one przede wszystkim:

- ▶ Widzenia,
- ▶ Korespondencję,
- ▶ Rozmowy telefoniczne,
- ▶ Paczki i przekazy pieniężne, za zgodą dyrektora zk,
- ▶ Także inne środki łączności- za zgodą dyrektora zk

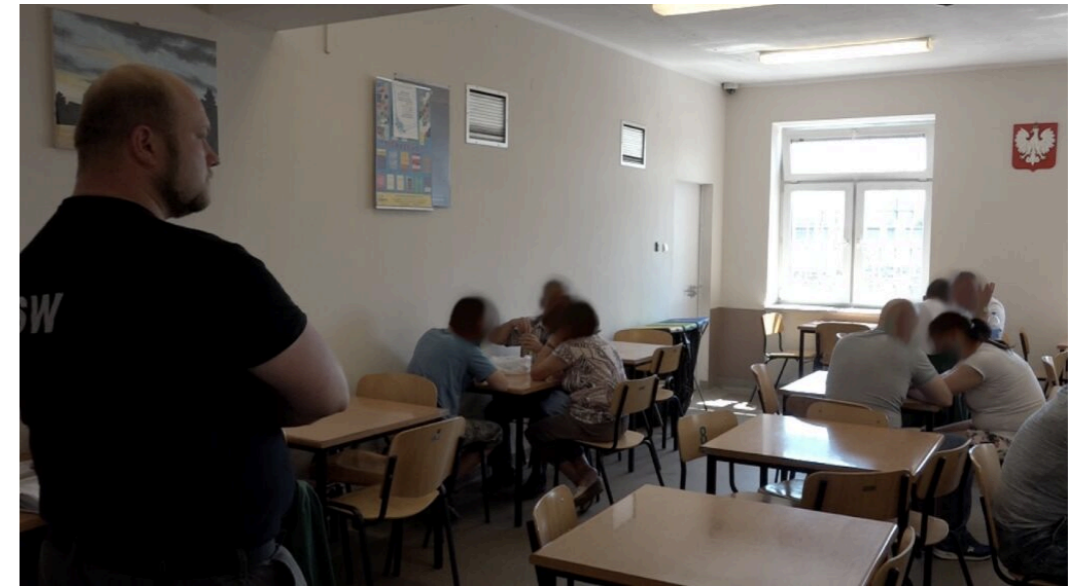
Zakres tych uprawnień zależy o typu i rodzaju zakładu karnego w którym skazany przebywa.

Widzenia

Widzenie trwa 60 minut

- ▶ W tym samym dniu co do zasady udziela się skazanemu jednego widzenia,
- ▶ Podczas jednego widzenia mogą co do zasady uczestniczyć maksymalnie 2 osoby pełnoletnie
- ▶ Jeżeli widzenie ma się odbyć z osobą niebędącą członkiem rodziny lub osobą bliską skazanemu - wymagane jest zezwolenie dyrektora ZK
- ▶ Ilość widzeń zależy od rodzaju i typu zakładu karnego
- ▶ Skazani sprawujący pieczę nad dzieckiem do lat 15 mają prawo do dodatkowego widzenia z dziećmi
- ▶ Widzenia odbywają się przy oddzielnym stoliku, pod nadzorem funkcjonariusza w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt skazanego z osobą odwiedzającą
- ▶ Widzenie może być przerwane lub zakończone przed czasem w przypadku przez skazanego lub osobę odwiedzającą zasad odbywania widzenia
- ▶ W czasie widzenia można spożywać artykuły żywnościowe i napoje zakupione przez osoby odwiedzające na terenie ZK

Widzenia

Rozmowy telefoniczne

Polscy więźniowie nie mogą posiadać telefonów komórkowych

- ▶ Skazany może korzystać z samoinkasującego się aparatu telefonicznego na koszt własny lub rozmówcy, przy czym w uzasadnionych przypadkach dyrektor zk może zezwolić skazanemu na skorzystanie z innego aparatu na koszt abonenta lub skazanego, a jeśli skazany nie posiada środków- na koszt zakładu karnego.
- ▶ W wypadkach zagrożenia porządku publicznego lub zagrożenia bezpieczeństwa zk, jego dyrektor może na czas określony pozbawić skazanego prawa do korzystania z samoinkasującego się telefonu.
- ▶ Skazany nie może korzystać z telefonu podczas pobytu w celi izolacyjnej.

Zdarza się, że rodzina lub bliscy próbują przerzucić więźniowi telefon przez mur więzienny.

Rozmowy telefoniczne

Nadzór i kontrola widzeń/rozmów telefonicznych

	Zamknięty	Półotwarty	Otwarty
Widzenia	2 w miesiącu (za zgodą dyr. zk jednorazowo)	3 w miesiącu (za zgodą dyr. zk jednorazowo)	Nieograniczona ilość widzeń
Nadzór widzeń	Widzenia podlegają nadzorowi administracji zk	Widzenia podlegają nadzorowi administracji zk	Widzenia mogą podlegać nadzorowi administracji zk
Kontrola rozmów w trakcie widzeń	Rozmowy w trakcie widzeń podlegają kontroli administracji zk	Rozmowy w trakcie widzeń mogą podlegać kontroli administracji zk	Rozmowy w trakcie widzeń nie podlegają kontroli administracji zk
Korespondencja	Podlega cenzurze administracji zk	Może podlegać cenzurze administracji zk	Nie podlega cenzurze administracji zk
Rozmowy telefoniczne	Podlegają kontroli administracji zk	Mogą podlegać kontroli administracji zk	Nie podlegają kontroli administracji zk

Paczki

- ▶ Skazany ma prawo otrzymywać raz w miesiącu paczkę żywnościową, w skład której wchodzi artykuły żywnościowe lub wyroby tytoniowe zakupione za pośrednictwem zakładu karnego.
- ▶ Paczkę taką skazany otrzymuje po złożeniu zamówienia na piśmie oraz pokryciu kosztów jej przygotowania.
- ▶ Za zezwoleniem dyrektora zk skazany może otrzymywać paczki z niezbędną odzieżą, bielizną, obuwiem i innymi przedmiotami osobistego użytku oraz środkami higieny, a nawet lekami.
- ▶ Paczki podlegają kontroli (sprawdzenie opakowania i jej zawartości) w obecności skazanego.
- ▶ W paczkach nie mogą być dostarczane artykuły w opakowaniach utrudniających kontrolę ich zawartości, a także przedmioty, które mogą być przechowywane jedynie w depozycie.

Świat poza zakładem

- ▶ **W zakresie prowadzenia wskazanej działalności** ważną rolę może odegrać świat spoza zakładu karnego.
- ▶ Ustawodawca zachęca zatem do aktywności stowarzyszenia, fundacje, organizacje oraz instytucje, Kościoły i inne związki wyznaniowe oraz osoby godne zaufania, które mogą w porozumieniu z dyrektorem zakładu karnego uczestniczyć w prowadzeniu działalności resocjalizacyjnej, społecznej, kulturalnej, oświatowej, religijnej i sportowej w zakładzie (art. 38 i n. k.k.w.)

Nagrody i kary dyscyplinarne

Podstawowym celem wykonywania kary pozbawienia wolności jest prewencja szczególna, a więc takie oddziaływanie na sprawcę czynu zabronionego, aby zapobiec w przyszłości popełnianiu kolejnych przestępstw.

- ▶ Chodzi o to, aby w wyniku odpowiedniej motywacji pobudzić skazanego tak by pracował nad poprawą swojego postępowaniem i w efekcie po opuszczeniu jednostki penitencjarnej żył w zgodzie z obowiązującym porządkiem prawnym.
- ▶ Kodeks karny wykonawczy wśród podstawowych środków oddziaływania penitencjarnego zgodnie z art. 67 § 3 wymienia: wykonywanie pracy, nauczanie, zajęcia kulturalno-oświatowe i sportowe, podtrzymywanie kontaktów z rodziną i światem zewnętrznym oraz środki terapeutyczne. Natomiast aktualnie obowiązujący Regulamin organizacyjno-porządkowy wykonywania kary pozbawienia wolności w §40 wskazuje również na nagradzanie i karanie dyscyplinarne
- ▶ Karanie bowiem służy potępieniu asocjalnej postawy, a także dezaprobowanie naganego zachowania, natomiast udzielanie nagród ma na celu afirmację pozytywnej postawy

Nagrody i kary dyscyplinarne

Nagrody - Art. 137 k.k.w.

Skazanemu wyróżniającemu się dobrym zachowaniem [...] mogą być przyznawane nagrody. Nagroda może być również przyznana skazanemu w celu zachęcenia go do poprawy zachowania.

- Nagroda ma zatem stanowić pozytywny impuls dla skazanego do zmiany i przewartościowania swojego zachowania

- Nagradzany osadzony, który wyróżnia się dobrą postawą na tle całej społeczności zakładu karnego, może stanowić inspirację dla pozostałych więźniów

Kary dyscyplinarne - Art. 142 § 1 k.k.w.

Skazany za przekroczenia do których zaliczamy zachowania polegające na: zawinionym naruszeniu nakazów lub zakazów wynikających z ustawy, regulaminu lub innych przepisów wydanych na jej podstawie albo ustalonego w zakładzie karnym lub miejscu pracy porządku **podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej**

- Kary spełniają podwójny cel w procesie oddziaływania penitencjarnego

- Z jednej strony zapewniają prawidłowy tok wykonywania kary pozbawienia wolności,

- Z drugiej same w sobie są środkiem oddziaływania na skazanych, gdyż uświadamiają osadzonym naganność ich postępowania i nieopłacalność niektórych niepożądanych zachowań

Nagrody i ulgi przyznawane skazanym

137- 141a k.k.w.

- ▶ Skazanemu wyróżniającemu się dobrym zachowaniem w czasie odbywania kary mogą być przyznawane nagrody.
- ▶ Nagroda może być również przyznana skazanemu w celu zachęcenia go do poprawy zachowania.
- ▶ Nagrody przyznaje dyrektor zakładu karnego

Nagrody i ulgi przyznawane skazanym

Art. 138. § 1 Nagrodami są:

- ▶ zezwolenie na dodatkowe lub dłuższe widzenie;
- ▶ zezwolenie na widzenie bez osoby dozorującej;
- ▶ zezwolenie na widzenie w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej;
- ▶ zatarcie wszystkich lub niektórych kar dyscyplinarnych;
- ▶ nagroda rzeczowa lub pieniężna;
- ▶ zezwolenie na widzenie bez dozoru, poza obrębem zakładu karnego, z osobą najbliższą lub osobą godną zaufania, na okres nieprzekraczający jednorazowo 30 godzin;
- ▶ zezwolenie na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru, na okres nieprzekraczający jednorazowo 14 dni;
- ▶ pochwała;
- ▶ zezwolenie na częstsze branie udziału w zajęciach kulturalno-oświatowych, z zakresu kultury fizycznej i sportu;
- ▶ zezwolenie na przekazanie osobie wskazanej przez skazanego upominku;
- ▶ zezwolenie na odbywanie widzeń we własnej odzieży na okres do 3 miesięcy;
- ▶ zezwolenie na otrzymanie dodatkowej paczki żywnościowej;
- ▶ zezwolenie na dokonywanie dodatkowych zakupów artykułów żywnościowych i wyrobów tytoniowych oraz przedmiotów dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie karnym;
- ▶ zezwolenie na telefoniczne porozumienie się skazanego ze wskazaną przez niego osobą na koszt zakładu karnego.

Nagrody i kary dyscyplinarne

- ▶ **Nagrody:** zezwolenia na widzenie bez dozoru, poza obrębem zakładu karnego, z osobą najbliższą lub osobą godną zaufania, na okres nieprzekraczający jednorazowo 30 godzin oraz zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru, na okres nieprzekraczający jednorazowo 14 dni **można nazwać przepustkami nagrodowymi**

Nagrody możemy podzielić na:

wolnościowe, a zatem ułatwiające utrzymywanie kontaktów z bliskimi oraz pozwalające na czasowe opuszczenie zakładu karnego, a także nagrody **rzeczowe**, które to z kolei wpływają na poprawę sytuacji materialnej osadzonego

- ▶ W wypadkach szczególnie uzasadnionych warunkami rodzinnymi lub osobistymi skazanego, **nagrody wymienione w art. 138 § 1 pkt 1, 2, 12, 15 i 16, mogą być stosowane jako ulgi**
- ▶ Ulgi przyznaje dyrektor zakładu karnego lub osoba przez niego upoważniona - na prośbę skazanego lub osoby najbliższej albo na wniosek przełożonego skazanego

Nagrody i kary dyscyplinarne

- ▶ **Przepustka losowa** czyli tzw. „przepustka z ważnych przyczyn”
- ▶ Dyrektor zakładu karnego może udzielić skazanemu zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego pod konwojem funkcjonariusza Służby Więziennej, w asyście osoby godnej zaufania lub samodzielnie, na czas nieprzekraczający 5 dni, w celu odwiedzenia poważnie chorego członka rodziny, uczestnictwa w pogrzebie członka rodziny oraz w innych wypadkach szczególnie ważnych dla skazanego.

Nagrody i kary dyscyplinarne

Nagrody podobnie jak i kary dyscyplinarne, aby spełniały swe funkcje wychowawcze, a co za tym idzie resocjalizacyjne muszą zostać poddane indywidualizacji.

- ▶ Każdorazowo należy zatem uwzględniać postawę danego osadzonego, zachowanie które podlega wyróżnieniu oraz jego cechy osobowości i założenia resocjalizacyjne
- ▶ W kwestii udzielania nagród istotne jest uzasadnienie decyzji. *Taką decyzję należy sporządzić pisemnie i podać do wiadomości nagradzanego osadzonego*

Kary dyscyplinarne

Skazany podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za zawinione naruszenie określonych zakazów i nakazów, a zatem za przekroczenia dyscyplinarne

Brak definicji przekroczenia:

- ▶ Zgodnie z brzmieniem art. 142 § 1 k.k.w. należy przyjąć, iż **przekroczeniem** będzie każde zawinione naruszenie nakazów lub zakazów, które wynikają z ustawy, regulaminu lub innych przepisów wydanych na jej podstawie albo ustalonego w zakładzie karnym lub miejscu pracy porządku.
- ▶ Zgodnie ze stanowiskiem S. Lelentala wskazane powyżej naruszenie może być **popelnione jedynie umyślnie**
- ▶ Ustawodawca nie wprowadził do aktualnego Kodeksu karnego wykonawczego z 1997 roku katalogu przekroczeń dyscyplinarnych - **zbiór możliwych przekroczeń nie został zamknięty**, bowiem formy w jakich może dojść do naruszenia porządku mogą być naprawdę różne i uzależnione od wielu kwestii.

Kary dyscyplinarne

Art. 143. § 1 Karami dyscyplinarnymi są:

- ▶ nagana;
- ▶ pozbawienie wszystkich lub niektórych niewykorzystanych przez skazanego nagród lub ulg albo zawieszenie ich wykonania, na okres do 3 miesięcy
- ▶ pozbawienie korzystania z udziału w niektórych zajęciach kulturalno- -oświatowych lub sportowych, z wyjątkiem korzystania z książek i prasy, na okres do 3 miesięcy;
- ▶ pozbawienie możliwości otrzymania paczek żywnościowych, na okres do 3 miesięcy;
- ▶ pozbawienie lub ograniczenie możliwości dokonywania zakupów artykułów żywnościowych lub wyrobów tytoniowych, na okres do 3 miesięcy;
- ▶ udzielanie widzeń w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą, na okres do 3 miesięcy;
- ▶ obniżenie przypadającej skazanemu części wynagrodzenia za pracę, nie więcej niż o 25%, na okres do 3 miesięcy;
- ▶ umieszczenie w celi izolacyjnej na okres do 28 dni

Kary dyscyplinarne

- ▶ **Zasada humanitaryzmu** - kara ma być wykonywana w sposób humanitarny i z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego.
- ▶ **Ustawodawca akcentuje pozycję dyrektora zakładu karnego**, jako podmiotu skupiającego pełnię władzy w zakresie zapewnienia w jednostce penitencjarnej bezpieczeństwa, porządku i dyscypliny.
- ▶ Dyrektor zakładu karnego wymierza karę w postaci: pozbawienia możliwości otrzymania paczek żywnościowych, na okres do 3 miesięcy, pozbawienia lub ograniczenia możliwości dokonywania zakupów artykułów żywnościowych lub wyrobów tytoniowych, na okres do 3 miesięcy, obniżenia przypadającej skazanemu części wynagrodzenia za pracę, nie więcej niż o 25%, na okres do 3 miesięcy, umieszczenia w celi izolacyjnej na okres do 28 dni
- ▶ Pozostałe kary może wymierzyć również osoba upoważniona przez dyrektora zakładu karnego.

Kary dyscyplinarne

- ▶ **Rolę dyrektora ograniczają jednak pewne uprawnienia sędziego penitencjarnego,** realizowane w ramach sprawowanego nadzoru penitencjarnego, który to pełni zasadniczą rolę w kształtowaniu odpowiedniej polityki stosowania kar dyscyplinarnych w zakładach karnych.
- ▶ Do tego rodzaju przypadków należy chociażby wymóg uzyskania zgody sędziego penitencjarnego w wypadku nałożenia na obwinionego kary w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej powyżej 14 dni (art. 145 §3 zd. 2 k.k.w.).

Kary dyscyplinarne

Najważniejsze zasady związane z wymierzaniem kar dyscyplinarnych:

- ▶ Kary dyscyplinarne wymierza się na wniosek lub z urzędu, a przed ukaraniem należy wysłuchać obwinionego, a także zapoznać się z opinią wychowawcy w tym zakresie, a zatem przeprowadzić tzw. postępowanie wyjaśniające.
- ▶ Co do zasady za jedno przekroczenie wymierza się jedną karę dyscyplinarną, a w sytuacji gdy osadzony dopuścił się większej ilości przekroczeń wymierza się karę, która będzie odpowiednio zaostrzona
- ▶ Należy zapewnić osadzonemu prawo do obrony, a zatem do prawo do korzystania z pomocy obrońcy (art. 8 k.k.w.), odpierania zarzutów i przedstawiania swoich racji.
- ▶ Obwiniony skazany ma prawo do obrony materialnej i może zgodnie z art. 6 § 2 k.k.w. składać (poza wyjaśnieniami) określone wnioski dowodowe. Skazany może ale nie musi składać wyjaśnień i podobnie jak w postępowaniu sądowym ma również prawo do milczenia, w myśl zasady iż nikogo nie można zmuszać do samooskarżania.
- ▶ Dodatkowo w toku postępowania dyscyplinarnego skazany ma prawo do obrony formalnej, a więc może korzystać z pomocy obrońcy (art. 8 k.k.w.) lub ustanowionego przedstawiciela (art. 42 §1 i 2 k.k.w.)

Wykonywanie kar dyscyplinarnych

Wymierzoną karę dyscyplinarną wykonuje się **bezzwłocznie**.

- ▶ Sędzia penitencjarny może wstrzymać wykonanie kary dyscyplinarnej na czas potrzebny do wyjaśnienia okoliczności uzasadniających jej wymierzenie,
- ▶ Sędzia penitencjarny może uchylić karę dyscyplinarną z powodu jej niezasadności lub przekazać sprawę dyrektorowi zakładu karnego do ponownego rozpoznania.

Odroczenie lub przerwa/ zamiana na inną karę:

- ▶ Jeżeli stan zdrowia skazanego uniemożliwia odbycie wymierzonej kary dyscyplinarnej w całości lub w części,
- ▶ Decyzję w tym względzie podejmuje dyrektor zakładu karnego, po zasięgnięciu opinii lekarza lub psychologa.

Wykonywanie kar dyscyplinarnych

Wykonywanie kary celi izolacyjnej:

- ▶ W trakcie wykonywania lekarz lub psycholog kontroluje zdolność skazanego do odbywania tej kary;
- ▶ dyrektor ZK może, w wypadkach uzasadnionych względami rodzinnymi, osobistymi lub wychowawczymi, zezwolić skazanemu na widzenie lub rozmowę telefoniczną.

Jeżeli zostały ujawnione nowe fakty lub dowody nieznane przedtem, wskazujące na to, iż ukarany jest niewinny

1. dyrektor zakładu karnego uchyla karę dyscyplinarną i uznaje ją za niebyłą
2. podejmuje stosowną decyzję mającą na celu uchylenie skutków ukarania.

Kara celi izolacyjnej

Można ją wymierzyć skazanemu, który popełnił przekroczenie naruszające w poważnym stopniu obowiązującą w zakładzie karnym dyscyplinę i porządek.

- ▶ Kara ta polega na osadzeniu skazanego pojedynczo w celi oraz uniemożliwieniu mu kontaktu z innymi skazanymi; w trakcie jej wykonywania skazanego pozbawia się możliwości:
 1. korzystania z widzeń i samo-inkasujących aparatów telefonicznych;
 2. korzystania ze sprzętu audiowizualnego i komputerowego;
 3. bezpośredniego uczestniczenia, wspólnie z innymi skazanymi, w nabożeństwach, spotkaniach religijnych i nauce religii; na żądanie skazanego należy mu jednak umożliwić bezpośrednie uczestniczenie w nabożeństwie w warunkach uniemożliwiających mu kontakt z innymi skazanymi;
 4. korzystania z udziału w zajęciach kulturalno-oświatowych, z zakresu kultury fizycznej i sportu, z wyjątkiem korzystania z książek i prasy;
 5. dokonywania zakupów artykułów żywnościowych i wyrobów tytoniowych;
 6. uczestniczenia w nauczaniu i zatrudnieniu poza celą;
 7. korzystania z własnej odzieży, obuwia oraz wyrobów tytoniowych.
- ▶ Przed jej wymierzeniem lekarz albo psycholog wydaje pisemną opinię o jego zdolności do odbycia tej kary.
- ▶ Wymierzenie tej kary w wymiarze powyżej 14 dni wymaga zgody sędziego penitencjarnego

Środki terapeutyczne

- ▶ Działalność terapeutyczna na terenie więzienia wynika z faktu, że do zakładów karnych trafi a duża liczba osób z zaburzeniami w funkcjonowaniu psychicznym, co potęguje ich niedostosowanie zarówno do warunków izolacji penitencjarnej, jak i do życia po opuszczeniu zakładu karnego.
- ▶ **Problemy psychiczne uzasadniające specjalne traktowanie osób odbywających karę pozbawienia wolności są bardzo różnorodne** – obejmują uzależnienie od substancji psychoaktywnych, nieprawidłową strukturę osobowości, dewiacje seksualne i skutki długotrwałego stresu więziennego. Ze względu na zaburzenia zdrowia psychicznego w obowiązującym ustawodawstwie stworzono terapeutyczny system wykonywania sankcji izolacyjnych (art. 81 k.k.w.), a wśród sposobów oddziaływania na skazanych zostały wymienione środki terapeutyczne (art. 67 § 3 k.k.w.).

Środki terapeutyczne

- ▶ Odbywanie kary w systemie terapeutycznym przebiega za zgodą skazanego.
- ▶ Istnieją jednak zaburzenia, dla których charakterystyczne jest stosowanie mechanizmu obronnego zaprzeczania. Dotyczy to głównie osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.
- ▶ Podjęcie oddziaływań w takim przypadku reguluje art. 117 k.k.w.
- ▶ Jeżeli osoba uzależniona lub z zaburzonymi preferencjami seksualnymi, która popełniła przestępstwo o charakterze seksualnym, nie wyrazi zgody na leczenie, to o stosowaniu terapii lub rehabilitacji orzeka sąd penitencjarny.

Środki terapeutyczne

Oddziaływania terapeutyczne są ukierunkowane na realizację celów kary pozbawienia wolności – pozytywną readaptację społeczną i przestrzeganie prawa.

- ▶ Rodzaje i formy oddziaływań specjalistycznych (psychologicznych, lekarskich i rehabilitacyjnych) oraz zalecanych środków resocjalizacyjnych zawiera indywidualny program terapeutyczny.
- ▶ Dodatkowo, ze względu na stan zdrowia psychicznego, dyrektor zakładu karnego może dokonywać odstępstw od sposobu wykonywania izolacji wobec osoby, która odbywa karę w systemie terapeutycznym (§ 26. 2 regulaminu kary pozbawienia wolności).
- ▶ Oddziaływania odbywają się głównie w wyodrębnionych oddziałach o określonej specjalizacji (art. 96 § 4 k.k.w.) i są modyfikowane w wyniku okresowych ocen postępów osoby realizującej indywidualny program terapeutyczny